

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра глобальної економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан економічного факультету
Анатолій ДІБРОВА
« 16 » травня 2024 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри глобальної економіки
протокол № 15 від « 15 » травня 2024 р.
Завідувач кафедри
Наталія ВДОВЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОНП Облік і оподаткування
Гарант ОНП
Любов ГУЦАЛЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Аграрна політика в умовах глобалізації економіки

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	071 Облік і оподаткування
Освітньо-наукова програма	Облік і оподаткування
Факультет	Економічний
Розробники:	Діброва Анатолій Дмитрович, професор кафедри глобальної економіки, д.е.н., професор

Київ - 2024

Опис навчальної дисципліни
Аграрна політика в умовах глобалізації економіки

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	07 Управління та адміністрування	
Спеціальність	071 Облік і оподаткування	
Освітньо-наукова програма	Облік і оподаткування	
Освітній ступінь	доктор філософії	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Дисципліна вибіркової компоненти циклу спеціальної (фахової) підготовки	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістовних модулів		
Курсовий проект (робота) за наявності	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	45 год.	12 год.
Самостійна робота	75 год.	130 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	5 год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни - оволодіння здобувачами вищої освіти ступеня доктор філософії теоретико-методологічними основами формування та реалізації аграрної політики держави, вміння оцінювати її ефективність та науково обґрунтовувати вибір інструментів державного регулювання визначаючи економічні наслідки їх застосування для збалансованого розвитку аграрного сектору України в умовах глобалізації економіки.

Завдання вивчення дисципліни є:

- оволодіти базовими знаннями щодо економічної сутності, характеру і головних компонентів аграрної політики в умовах глобалізації економіки;
- аналізувати ефективність діяльності органів та інститутів аграрної політики в умовах глобалізації економіки, використовуючи різні інструменти;
- оцінювати окремі заходи фінансово-кредитної, податкової, цінової політики в аграрному секторі, а також аграрно-соціальній та аграрно-екологічній політиці держави в умовах глобалізації економіки;
- розуміти особливості формування аграрної політики у країнах із різним рівнем соціально-економічного розвитку, характеризувати аграрну політику окремих країн та блоків в умовах глобалізації економіки.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК) - Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування із застосуванням методології наукової та педагогічної діяльності, зокрема здійснюючи наукове дослідження, що характеризується науковою новизною, теоретичним та/або практичним значенням.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері обліку та оподаткування на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК10. Здатність ідентифікувати вплив інтеграційних процесів на тактику реалізації аграрної політики, визначати перспективні напрямки розвитку аграрного бізнесу, оцінювати існуючі умови, проблеми та переваги, визначати їх вплив на практику обліку та оподаткування.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН02. Здійснювати пошук, аналізувати, критично осмислювати та систематизувати інформацію, отриману з різних науково-практичних джерел та основних національних, європейських, міжнародних нормативно-правових актів з питань регулювання обліку, аналізу, аудиту та оподаткування.

РН04. Застосовувати загальні принципи та методи економічних і соціальних наук, а також сучасні методи досліджень для провадження досліджень у сфері обліку та оподаткування та у викладацькій діяльності.

РН14. Глибоко розуміти теоретичні та методичні аспекти бухгалтерського обліку та оподаткування господарської діяльності суб'єктів аграрного бізнесу, застосовувати їх в практичній діяльності для підвищення ефективності управління діяльністю таких суб'єктів.

2. Програма та структура навчальної дисципліни:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	тижні	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			л	п	с.р		л	п	с.р
Тема 1. Історичний досвід і сучасна практика аграрної політики України	I	14	2	2	10	15	1	1	13
Тема 2. Аграрна політика: теоретичні засади, сутність та особливості формування і здійснення в умовах глобалізації	II	14	2	3	9	15	1	1	13
Тема 3. Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики в умовах глобалізації економіки	III-IV	16	4	8	4	15	1	1	13
Тема 4. Інструменти реалізації аграрної політики в умовах глобалізації економіки	V	14	2	3	9	15	1	1	13
Тема 5. Методологічні підходи щодо оцінки державної підтримки сільського господарства в умовах глобалізації економіки	VI- VII	14	4	3	7	15	1	1	13
Тема 6. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС) в умовах глобалізації економіки	VIII	14	2	3	9	15	1	1	13
Тема 7. Макроекономічні чинники розвитку аграрної політики України в умовах глобалізації економіки	IX-X	14	4	4	6	15	1	1	13
Тема 8. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика в умовах глобалізації економіки	XI	14	2	3	9	15	1	1	13
Тема 9. Моделі загальної та часткової рівноваги для прогнозування та моделювання аграрної політики	XII-XIII	16	4	8	4	15	-	2	13
Тема 10. Модель часткової рівноваги AGMEMOD для аналізу та прогнозування і моделювання аграрної політики	XIV-XV	20	4	8	8	15	-	2	13
Усього годин		150	30	45	75	150	8	12	130

3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Макроекономічні індикатори розвитку аграрного сектору економіки України	4
2	Показники та індикатори забезпечення продовольчої безпеки країни	5
3	Оцінка ефективності та результативності державної підтримки сільського господарства	8
4	Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору	4
5	Соціально-економічні аспекти реалізації аграрної та земельної реформи в Україні	4
6	Моделі часткової рівноваги для аграрної політики. Модель AGMEMOD - економетрична, динамічна, мультинаціональна, мультипродуктна модель часткової рівноваги для аналізу аграрної політики	8
7	Регулювання основних аграрних ринків в Україні в умовах глобалізації економіки. Розробка сценаріїв розвитку аграрних ринків на основі моделі AGMEMOD	8
8	Індикатори сталого розвитку аграрного сектору економіки України	4

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історичний досвід і сучасна практика аграрної політики України	10
2	Аграрна політика: теоретичні засади, сутність та особливості формування і здійснення в умовах глобалізації	9
3	Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики в умовах глобалізації економіки	4
4	Інструменти реалізації аграрної політики в умовах глобалізації економіки	9
5	Методологічні підходи щодо оцінки державної підтримки сільського господарства в умовах глобалізації економіки	7
6	Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС) в умовах глобалізації економіки	9
7	Макроекономічні чинники розвитку аграрної політики України в умовах глобалізації економіки	6
8	Сучасні виклики суспільства та аграрна політика в умовах глобалізації економіки	9
9	Моделі загальної та часткової рівноваги для прогнозування та моделювання аграрної політики	4
10	Модель часткової рівноваги AGMEMOD для аналізу та прогнозування і моделювання аграрної політики	8

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен
- модульні тести
- курсова робота
- захисти практичних робіт

6. Методи навчання:

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

7. Методи оцінювання.

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- захисти практичних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс з дисципліни «Аграрна політика в умовах глобалізації економіки» <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4336>

2. Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.

3. Конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
4. Трофімцева О.В., Жемойда О.В. Українсько-англійський словник з аграрної політики. Україно-німецький агрополітичний діалог, 2015.
5. Чміль А.С. Методичні рекомендації щодо вивчення моделі AGMEMOD, Україно-німецький агрополітичний діалог; Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2019. 72 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53>.
2. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи: монографія //за ред. проф. Т. О. Зінчук. К: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с
3. Аграрний сектор України: наслідки війни та перспективи відновлення. DLF attorneys-at-law. URL: <https://dlf.ua/en/ukraine-s-agricultural-sector-the-war-impact-and-recovery-prospects>.
4. Бойко В., Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>.
5. Вдовенко Л. Інструменти державної фінансової підтримки аграрного сектора в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-82>
6. Діброва А. Д., Крилов Я. О., Діброва Л. В., Діброва М. А. *Регулювання ринку зерна України в умовах глобальних викликів*: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. 160 с
7. Діброва А., Діброва Л., Чміль А., Діброва М., Гузь М. Моделювання впливу вартості мінеральних добрив на результативність виробництва й експорту кукурудзи з України. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. No.3. Рр. 123–152. <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.07>.
8. Долаючи обмеження: засади адаптивних рішень та систем: [монографія] / [А.Д. Діброва та ін.]; за ред. А. Д. Діброви, В. Є. Андрієвського; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, Ін-т розвитку адаптивних систем Київ, 2020. 896 с.
9. Електронна бібліотека НУБіП України. <https://nubip.edu.ua/node/17325>.
10. Жураковська Л. А. Ключові політики та заходи для підтримки аграрного сектора України в умовах воєнного стану. К.: НІСД, 2023. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-11/az_agrarnyi-sector30112023.pdf
11. Калетнік Г. М., Гончарук І. В., Ємчик Т. В., Лутковська С. М. Аграрна політика та земельні відносини: підручник. Вінниця, ВНАУ, 2020. 307 с.
12. Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.

- 13.Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В. Аграрна політика: навчальний посібник. К.: Вид-во Ліра-К, 2018. 388 с.
- 14.Коритний О. (2021). Особливості аграрної політики ЄС: можливості для України. *Науковий вісник Полісся*, (2(21), 52–56. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2\(21\)-52-56](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2(21)-52-56)
- 15.Лотиш О. Роль України на світовому ринку зерна: виклики і загрози. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-56>.
- 16.Матвеев М. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни. 2023. URL: <https://voxukraine.org/silске-gospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny>.
- 17.Мельник Л. Г. «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій). Університетська книга, 2018. 463 с.
- 18.Негрей М., Тараненко А., Костенко І. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. *Economy and Society*. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38>.
- 19.Нейтер Р., Зоря С., Муляр О. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. Kyiv School of Economics. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf.
- 20.Офіційний сайт Верховної Ради України. <http://rada.gov.ua>.
- 21.Офіційний сайт Державної служби статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- 22.Офіційний сайт Інформаційного агентства АПК-інформ. <https://www.apk-inform.com>.
- 23.Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. <http://www.kmu.gov.ua/control>.
- 24.Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. <https://minagro.gov.ua>.
- 25.Офіційний сайт Міністерства економіки України. <https://www.me.gov.ua>.
- 26.Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>.
- 27.Офіційний сайт Міністерства фінансів України. <https://www.mof.gov.ua/uk>.
- 28.Офіційний сайт Німецько-українського агрополітичного діалогу. <https://www.apd-ukraine.de>.
- 29.Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку. www.oecd.org.
- 30.Офіційний сайт Світової організації торгівлі. <http://wto.org>.
- 31.Офіційний сайт Сільськогосподарської та продовольчої організації ООН. http://www.fao.org/index_en.htm.
- 32.Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан та ін.]; за загальн. ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2024. 104 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.03>
33. Про аграрні ноти: Закон України від 22.02.2024 р. № 3586-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text>.

34. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.
35. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 04.07.2002 р. № 37-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15#Text>.
36. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>.
37. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.
38. Русан В. М., Жураковська Л. А. Аграрний сектор України у 2023 році: складники стійкості, проблеми та перспективні завдання. К.: НІСД, 2024. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-02/az_agrosector_15022024.pdf
39. Старікова Л. Спільна аграрна політика ЄС і завдання України в контексті євроінтеграції (план наближення політик і гармонізації законодавства). ГО Аграрний союз України. URL: http://www.aau.org.ua/media/publications/1891/files/CAP_2023_03_17_08_01_05_308554.pdf.
40. Українське сільське господарство у воєнний час. *Transnational Institute*. URL: <https://www.tni.org/uk/article/ukrainian-agriculture-in-wartime> (дата звернення: 25.05.2024).
41. Формування біоекономічного потенціалу сільського господарства України в умовах ризиків кліматичних змін /за ред. А.Д. Діброва; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. 256 с.
42. Юхименко П. І. Економічна аграрна політика: курс лекцій. Біла Церква, БНАУ. 2020. 121 с
43. Anderson K. (2016). *Agricultural Trade, Policy Reforms, and Global Food Security*. New York: Palgrave Macmillan US. URL: <https://doi.org/10.1057/978-1-137-46925-0>.
44. Barral S, Detang-Dessendre C (2023). Reforming the Common Agricultural Policy (2023–2027): multidisciplinary views. *Rev Agric Food Environ Stud* 104(1):47–50. <https://doi.org/10.1007/s41130-023-00191-9>
45. Dibrova, A., & Dibrova, L., Chmil, A., & Dibrova, M. (2022). Forecasting the consequences of the cost of mineral fertilisers on the development of the corn market in Ukraine using AGMEMOD models. *Ekonomika APK*, 29(3), 23-41.
46. El Bilali H., Ben Hassen T. (2022). Disrupted harvests: how Ukraine – Russia war influences global food systems – a systematic review. *Policy Studies*. P. 1–26. URL: <https://doi.org/10.1080/01442872.2024.2329587>.
47. Henry C Taylor (2019). *Agricultural Economics*. Publisher: Wentworth Press, 334 P.
48. Johan Swinnen (2018). *The Political Economy of Agricultural and Food Policies* (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). 276 p.
49. OECD (2022). The impacts and policy implications of Russia's aggression against Ukraine on agricultural markets. <https://www.oecd.org/ukrainehub/policy-responses/the-impacts-and-policy-implications-of-russia-s-aggression-against-ukraine-on-agricultural-markets-0030a4cd/#biblio-d1e804>.

50.Redman Graham, John Nix (2018). Pocketbook for Farm Management for 2019. 49th Edition. Published by The Pocketbook, 2 Nottingham Street, Melton Mowbray, Leicestershire LE13 1NW, U.K.

51.Ronald Kay, William Edwards, Patricia Duffy (2019). Loose Leaf for Farm Management 9th Edition Publisher: McGraw-Hill Education; 9 editio, 496 P.

52.Socioeconomic impacts of Russian invasion of Ukraine: A multiregional assessment for Europe / M. Á. Almazán-Gómez et al. *Journal of Regional Science*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1111/jors.12676>.

53.Teixeira da Silva J., Koblianska I., Kucher A. Agricultural production in Ukraine: An insight into the impact of the Russo-Ukrainian war on local, regional and global food security. *Journal of Agricultural Sciences, Belgrade*. 2023. Vol. 68, no. 2. P. 121–140. URL: <https://doi.org/10.2298/jas2302121t>.

54.The impact of Russia-Ukraine conflict on global food security / F. Lin et al. *Global Food Security*. 2023. Vol. 36. P. 100661. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2022.100661>.

55.The Russia-Ukraine war decreases food affordability but could reduce global greenhouse gas emissions / H. van Meijl et al. *Communications Earth & Environment*. 2024. Vol. 5, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1038/s43247-024-01208-x>

56.Vincent H. Smith, Ed., Joseph W. Glauber, Ed., Barry K. Goodwin, Ed. (2018). Agricultural Policy in disarray. American Enterprise Institute. 298 P.

57.Welsh C. Russia, Ukraine, and Global Food Security: A One-Year Assessment. *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/russia-ukraine-and-global-food-security-one-year-assessment>